

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Jämtlands län

Juni 2019

Ett samarbete mellan:

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

Innehåll

Om Småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Jämtlands län	4
Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet i Jämtlands län	5
<i>Näringslivet i Jämtlands län</i>	5
Småföretagsbarometern – Jämtlands län	7
<i>Konjunkturindikatorns</i>	7
<i>Sysselsättning</i>	10
<i>Orderingång</i>	11
<i>Tackat nej till order</i>	12
<i>Omsättning</i>	13
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	14
<i>Företagens prisförväntningar</i>	14
Expansionsutsikter och hinder för expansion	15
Slutsatser	18

Om Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

Sammanfattning av konjunkturläget i Jämtlands län

- **Småföretagskonjunkturen** i Jämtlands län har haft en god utveckling under året som passerat. Länet har sett en ökad tillväxttakt jämfört med i fjol. Till skillnad från Jämtlands län är konjunkturutvecklingen för riket som helhet vikande.
- **Sysselsättningstillväxten** är fortsatt god i Jämtland och på en högre nivå än riksgenomsnittet. Tillväxttakten har dock avtagit något sedan i fjol. Förväntningarna framåt är dock fortsatt optimistiska och företagen tror på en ökad sysselsättning det kommande året.
- **Orderingångens** tillväxttakt för länets småföretag har gått ner sedan i fjol och är något lägre än för riket som helhet. På ett års sikt räknar länets företag med en återhämtning i orderingången till samma nivå som riksgenomsnittet.
- **Omsättningstillväxten** i Jämtlands län har efter två år nedgång sett en ökad tillväxttakt och omsättningstillväxten i länet är högre än riksgenomsnittet. Förväntningarna inför de kommande tolv månaderna är mycket optimistiska. Fler än hälften av länets företag förväntar sig en ökad omsättning.
- Från 2015 har **lönsamheten** i företagen i Jämtlands län förbättrats starkt. Lönsamhetstillväxten är fortsatt högre än för riksgenomsnittet, men i årets mätning har tillväxttakt minskar. Företagen tror dock på en ökad tillväxttakt under de kommande tolv månaderna.
- Företagen i Jämtlands län upplever bättre möjligheter att växa framöver jämfört med i fjol. 75 procent av företagen anser att **de har goda utsikter att expandera** på sikt. Endast i Kronobergs län upplever företagen bättre expansionsutsikter.
- Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft upplevs fortsatt som det **största tillväxthindret**. Problemen med kompetensbrist och matchning på Jämtlands arbetsmarknad fortsätter att vara betydande. Finansieringssvårigheter, lagar och myndighetsregler samt tillgång till fysisk eller digital infrastruktur upplevs i högre grad som hinder för tillväxt jämfört med riksgenomsnittet.

Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet i Jämtlands län

Konjunkturen hos Sveriges småföretag med 1–49 anställda har försvagats under det senaste året. Den samlade konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern 2019 sjönk till 61 jämfört med 69 förra året och är därmed långt under det historiska snittet på 76. Det är dessutom en påtagligt svagare konjunktur än vad företagarna förväntade sig förra året. Företagens högt ställda förväntningar har alltså inte införlivats under året, vilket också förklarar varför företagen nu ytterligare reviderat ned förväntningarna inför de kommande tolv månaderna. Det är framför allt sysselsättningen som ökat långsammare än förväntat. Även orderingång och omsättning har utvecklats svagare. En trolig förklaring till att tillväxttakten avtagit under året är, liksom tidigare år, att många småföretag redan har nått sina kapacitetstak. Svårigheter att hitta personal med rätt kompetens och höga kostnader för att ha anställda är exempel på utmaningar som gör det svårt för företag att expandera och att på kort tid anpassa och förändra produktionstakten.

Det är andra året i rad som konjunkturindikatorn minskar och den är nu på lägsta nivån sedan 2013, det vill säga efterdyningarna av eurokrisen. Småföretagen upplever trots det en relativt god tillväxt även om konjunkturtoppen har passerats.

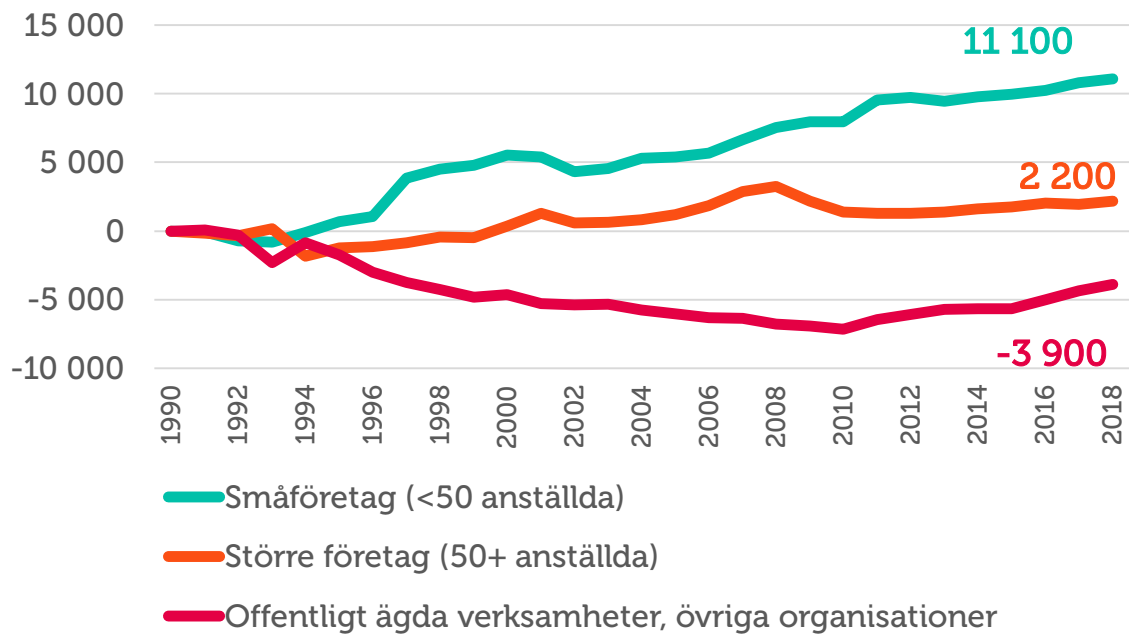
Näringslivet i Jämtlands län

Jämtlands län omfattar huvuddelen av landskapen Jämtland och Härjedalen samt delar av Ångermanland och Hälsingland. Även några mindre områden i Dalarna och Lappland ingår i länet. Jämtlands län är Sveriges till ytan tredje största län men endast 1,5 procent av Sveriges befolkning är permanent bosatta i länet. Av dessa bor cirka en tredjedel på landsbygden. Länet är ett av Sveriges mest företagstäta i förhållande till antalet invånare och näringslivet domineras av små företag. Viktiga sektorer är framför allt de inom trä, turism, handel och livsmedel.

Näringslivet i Jämtlands län präglas av en stark företagarkultur. Skogsindustrin har alltid varit en viktig näring och de gröna näringarna har stor betydelse i regionen med goda förutsättningar för livsmedelsproduktion.

Den lokala näringslivspolitikerna genom bland annat länsstyrelsen arbetar för att skapa en ekonomiskt hållbar utveckling och öka sysselsättningen samt uppmuntrar näringslivet att arbeta med frågor som rör jämställdhet, miljö och integration. Detta förutsätter en god infrastruktur liksom ett brett samarbete med näringsliv, kommuner och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Jämtlands län. Även om antalet sysselsatta också har vuxit något i den offentliga sektorn under det senaste året.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Jämtland län sedan 1990 (källa: SCB)¹

¹ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Småföretagsbarometern – Jämtlands län

Konjunkturindikatorns

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

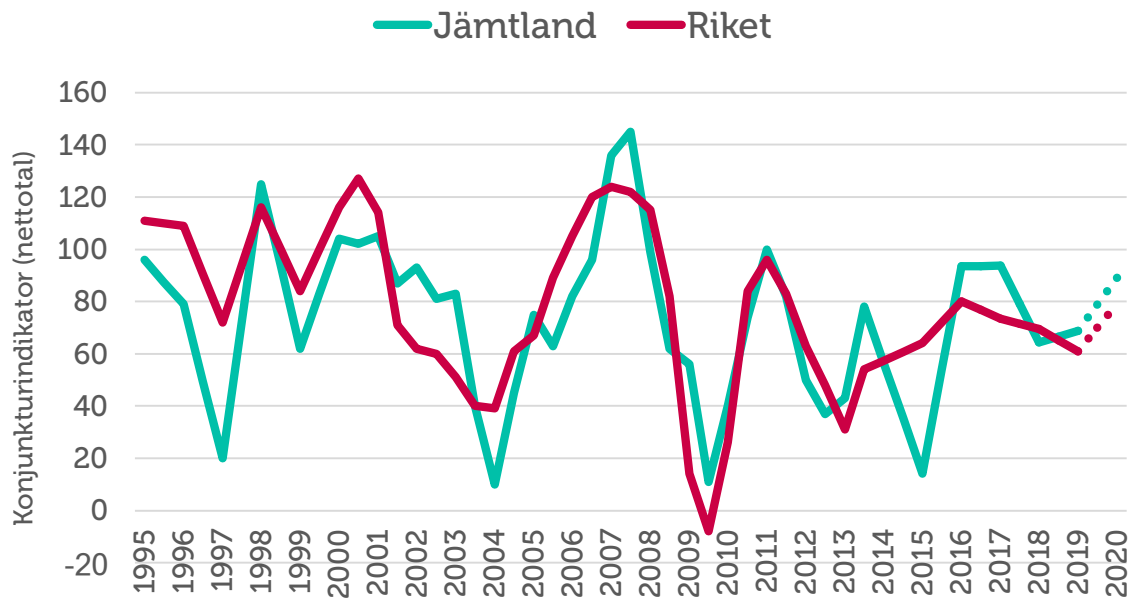
I Småföretagsbarometern redovisar vi Jämtlands läns utveckling vad gäller sysselsättning, orderingång och omsättning för att få en bild över konjunkturläget i Jämtland. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. I 2019 års mätning är konjunkturindikatorn för länet 69, vilket är en ökning i konjunkturutvecklingen jämfört med i fjol då nettotalet var till 64. Även om utvecklingen varit god i länet under det senaste året blev utfallet i tillväxttakten lägre än vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport (netttotal 103). Konjunkturindikatorn för riket som helhet är till skillnad från Jämtlands län vikande och är i årets mätning till 61, jämfört med 69 i fjol.

Företagens prognos för de kommande tolv månaderna är att konjunkturen i länet ska fortsätta uppåt och öka kraftigt till ett nettotal på 89. Det innebär att Jämtlands företagare ser mer positivt på framtiden än företagarna i landet som helhet. Dock är det en revidering nedåt jämfört med fjolåret.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Jämtlands län försämrades dramatiskt 2008- 2009. Från att år 2007 ha nått ett värde på cirka 145, bottnade index hösten 2009 med ett värde på 11.

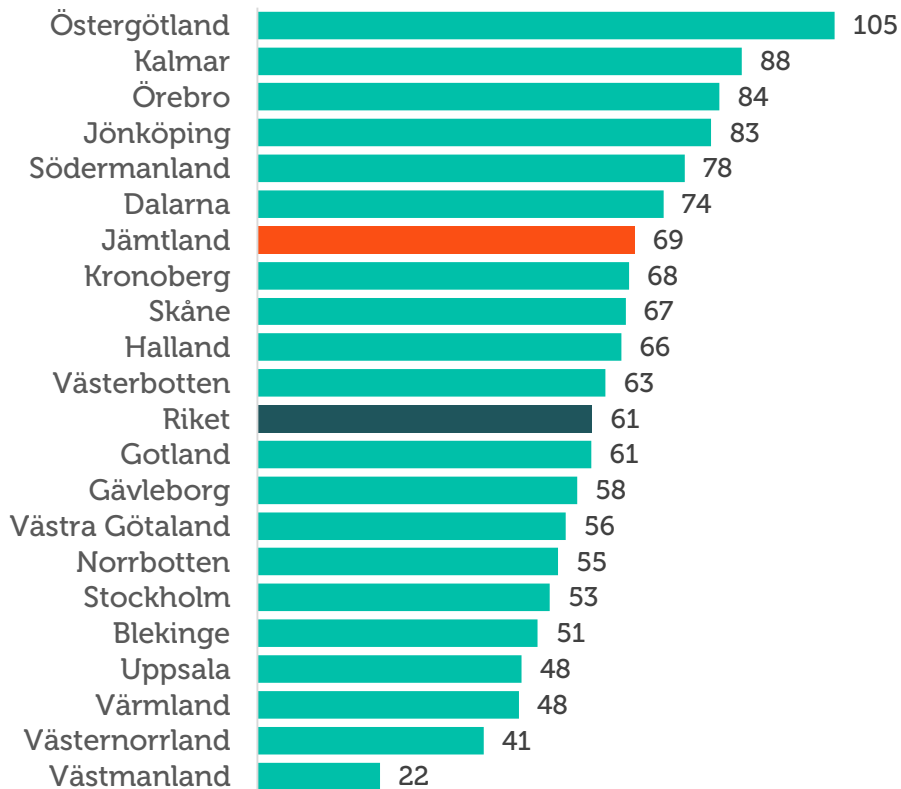
Konjunkturindikatorn för Jämtlands län ligger historiskt i linje med rikets utveckling, med enstaka lägre nedgångar än genomsnittet. Efter två års toppnoteringar i mätningarna har konjunkturen återgått till en nivå som ligger i linje med riket som helhet, om än på en något högre nivå i år.

Figur 2 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) i Jämtlands län och riket 1995-2019

Joakim Sjöstedt
Regionchef Företagarna
Jämtland-Härjedalen, Västernorrland

Jämtland-Härjedalen går mot strömmen! När rikssnittet fortsatt sjunker på konjunkturindikatorn har länet haft en ökad tillväxttakt jämfört med i fjol. Den goda utvecklingen kan framför allt härledas till den starka omsättningstillväxt som länets företagare haft. I länet är kompetensbristen det främsta hindret för tillväxt. Småföretagens förutsättningar för tillväxt är viktiga för länets utveckling. I Sverige skapas 4 av 5 jobb i små företag och i Jämtland-Härjedalen har 11 100 jobb skapats av småföretag sedan 1990. Åtta av tio företag i länet vill växa och nästan lika många anser att de har goda expansionsmöjligheter, låt oss tillsammans arbeta för att lyckas med det!

Figur 3 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2019

Magnus Rydell **Trangia AB**

Vi har utvecklats väldigt starkt de senaste åren och ser fortsatt mycket positivt på framtiden. Företaget är inne i en mycket expansiv fas där personalstyrkan har ökat med ca 30 procent samtidigt som skiftgång tillsammans med investeringar i maskiner har ökat kapaciteten. Vi följer vår tillväxtplan och kommer satsa vidare med att utveckla företaget.

Vi har haft vissa svårigheter med att hitta nyckelpersonal, men inget som hållit tillbaka vår expansionsplan.

Största skillnaden att vara företagare i Jämtland är avsaknaden av större privata företag. Man skall inte underskatta betydelsen av de större företagens roll som både plantskola för personal och avknoppningar till nya företag.

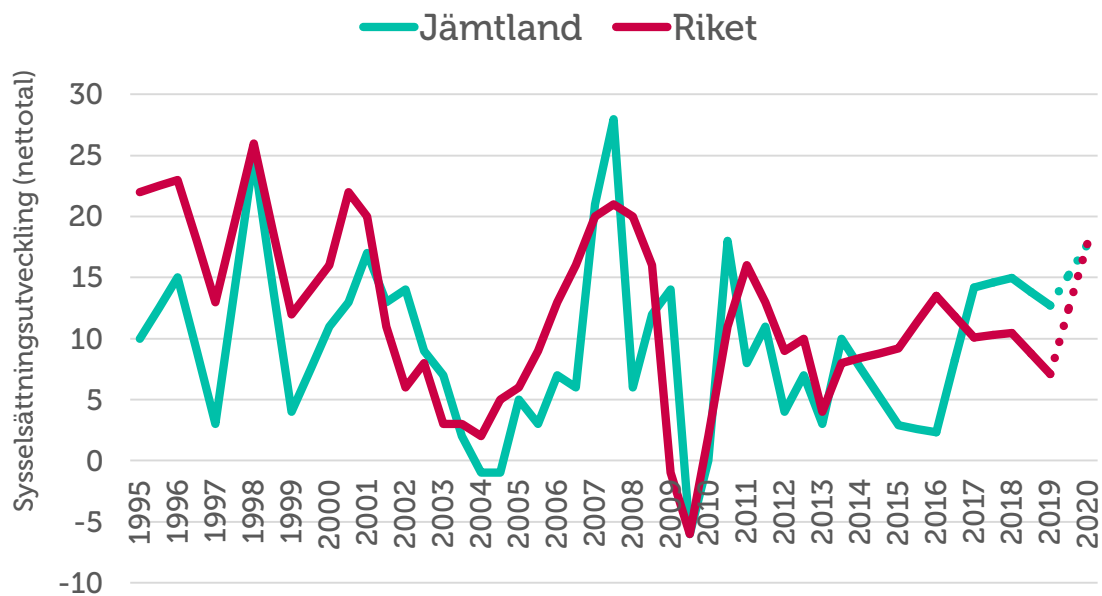
Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett nettotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningsstillväxten är fortsatt god i Jämtland, men tillväxttakten har mattats av något sedan ifjol. Av samtliga företag i länet har 18 procent ökat sin personalstyrka under de senaste tolv månaderna medan fem procent har minskat antalet anställda. Detta ger ett nettotal i tillväxten på 13, en minskning från fjolårets nettotal 15 men placerar ändå Jämtland över riksgenomsnittet (netttotal 7) även i år. Utfallet blev dock lägre än vad företagen förväntade sig i fjol.

Förväntningarna framåt är fortsatt optimistiska och företagen tror på en ökad sysselsättning det kommande året. Omkring vart femte företag räknar med att kunna öka sin personalstyrka samtidigt som endast 3 procent förväntar sig att minska den. Nettotalet för prognosen i Jämtlands sysselsättningsstillväxt är 18, vilket är samma nivå som riksgenomsnittet.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Jämtlands län och riket 1995-2019

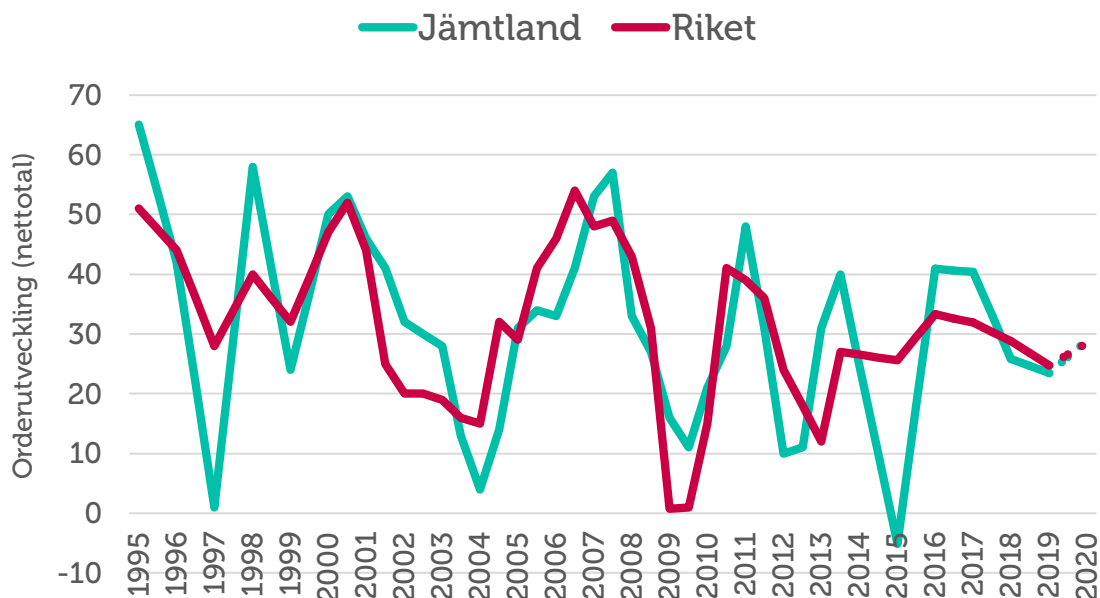

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag är fortsatt god men tillväxttakten har avtagit sedan fjolårets mätning. Totalt har 36 procent av företagen i länet haft en ökad orderingång under de senaste tolv månaderna medan 13 procent uppger att den är vikande. Nettotalet för tillväxttakten i orderingången är 23 (ifjol 26) vilket är något under riksgenomsnittets 25. Utfallet blev omkring 15 indexenheter lägre än vad företagen förväntade sig i fjol, då trodde de på en kraftigt ökad tillväxttakt. På ett års sikt räknar länets företag dock med en återhämtning i orderingången till samma nivå som riksgenomsnittet se figur 5.

Figur 5 Orderutveckling (netttotal) i Jämtlands län och riket 1995-2019

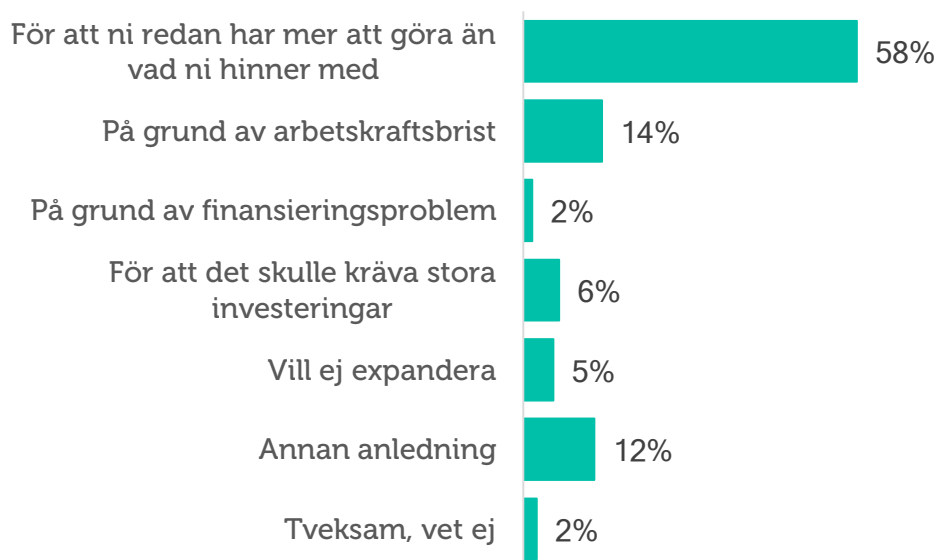
Tackat nej till order

När tiden inte räcker till, om finansiering till nödvändiga investeringar eller personal saknas kan många företag behöva tacka nej till order. I Jämtlands län har 43 procent av företagen tvingats tacka nej till order under det senaste året, en högre andel än fjolårets 36 procent. Det är även en något högre andel än för riket som helhet där 41 procent av företagen tvingats tacka nej till order under de senaste tolv månaderna.

Av de som tackat nej till order anger 58 procent att huvudorsaken är att de redan har mer att göra än de hinner med. Detta visar att kapacitetsbristen är något mer påtaglig i Jämtlands län än för riket som helhet där genomsnittet för samma kategori är 56 procent.

Arbetskraftsbrist, exempelvis kompetens- eller matchningsproblem, anges av 14 procent som den främsta anledningen till att de tackat nej till order (12 procent ifjol). Kapacitets- och arbetskraftsbristen är fortsatt påtaglig i länet, vilket sannolikt förklarar varför en ökande andel tvingas tacka nej till uppdrag.

Figur 6 Tackat nej till order

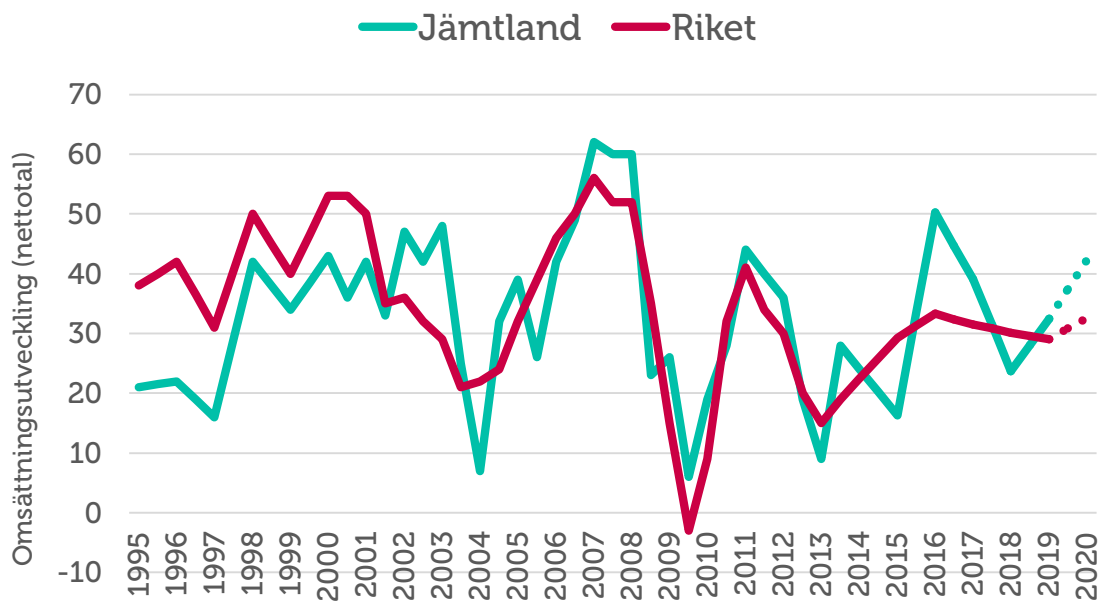
Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Jämtlands län har ökat efter två års nedgång i tillväxttakten. I årets mätning har 46 procent av Jämtlands företag upplevt en ökad omsättning under de senaste 12 månaderna medan endast 14 procent har uppgett att den minskat. Nettotalet i länet är 32, jämfört med riksgenomsnittet på 29. Den ökade tillväxttakten är inte lika kraftig som företagen förväntade sig i fjol, men ändå en starkare tillväxt jämfört med fjolårets nettotal 24. Förväntningarna inför de kommande tolv månaderna är mycket optimistiska med fler än hälften av länets företag som förväntar sig en ökad omsättning.

Samtidigt som omsättningstillväxten ökat har de andra två faktorerna (orderingången och sysselsättningsutvecklingen) som ger den sammanlagda konjunkturindikatorn gått ner. Den goda konjunkturutvecklingen i Jämtlands län det senaste året kan därmed härledas till den ökade takten i omsättningstillväxten.

Figur 7 Omsättningsutveckling (netttotal) i Jämtlands län och riket 1995-2019

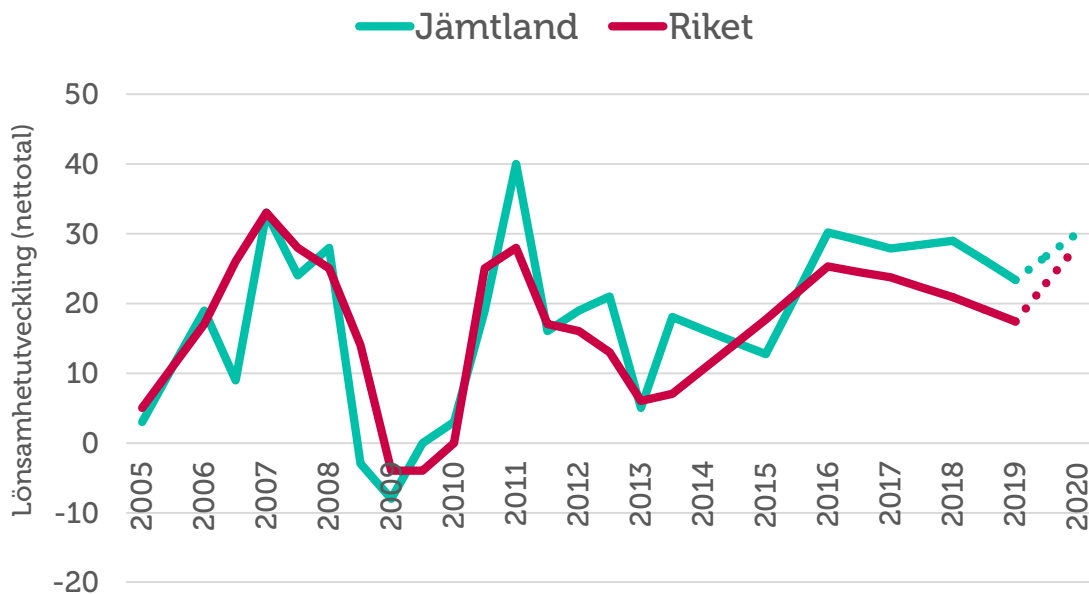
Lönsamhetsutvecklingen

Företagens möjligheter att växa genom investeringar och nyanställningar hänger delvis ihop med lönsamhetsutvecklingen. Rörelserna i lönsamheten avspeglar framför allt hur småföretagen påverkas av den internationella konjunkturen men också av svängningar i den inhemska ekonomin.

Från 2015 har lönsamheten i företagen i Jämtlands län förbättrats starkt, framför allt jämfört med år 2013. Totalt är det 40 procent av företagen i länet som uppger en ökad lönsamhet och 17 procent som upplevt att den minskat de senaste tolv månaderna, vilket ger ett nettotal på 23. Detta innebär en avmattad tillväxttakt, men även att länet ligger över riksgenomsnittets lönsamhetsutveckling (netttotal 17). Utfallet i lönsamhetsutvecklingen blev dock inte så som företagen förväntade sig i fjol då företagen i länet trodde på en kraftigt ökad tillväxttakt.

Företagen har nu reviderat ned sina förväntningar på lönsamhetsutvecklingen och tror framöver på en något mer försiktigare ökning av tillväxttakten. På ett års sikt förväntas länets totala netttotal för lönsamheten öka till 30.

Figur 8 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Jämtlands och riket 2005-2019

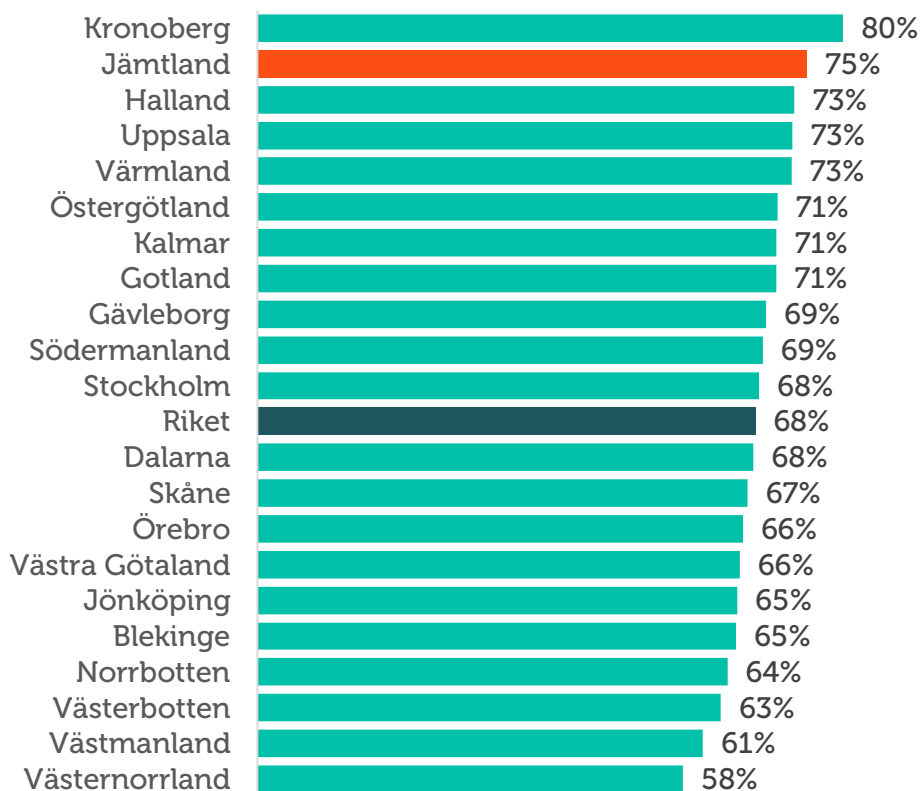
Företagens prisförväntningar

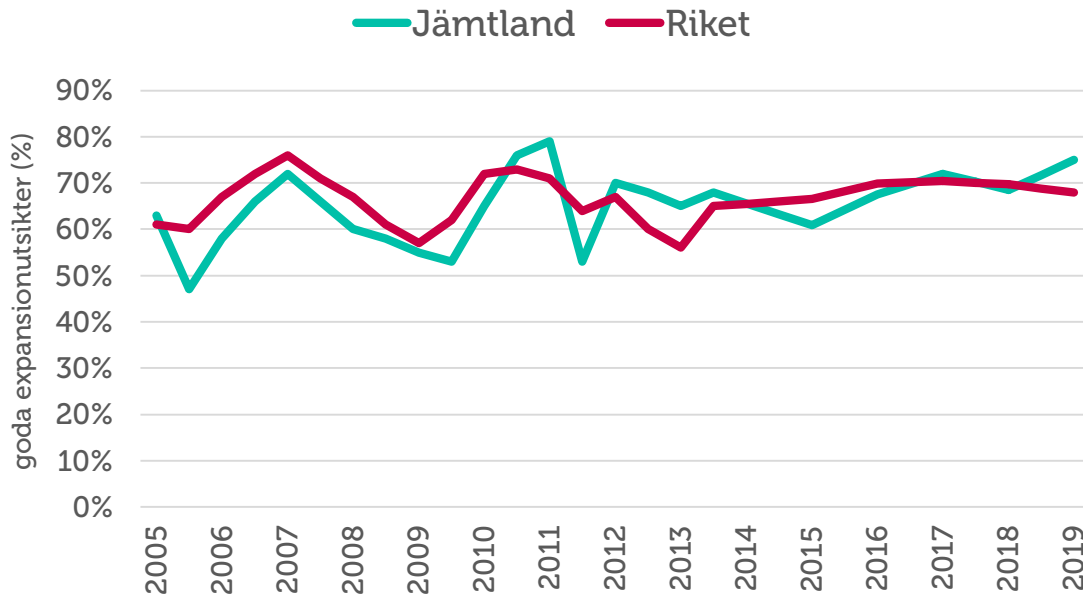
Företagens planer på eventuella prisförändringar är snarlika fjolårets. Av företagen i länet tror 43 procent på ökade försäljningspriser, jämfört med 42 procent i fjol. Endast en (1) procent av företagen tror på minskade försäljningspriser vilket ger ett nettotal på 42 vilket är i linje med riksgenomsnittet.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

Företagen i Jämtlands län upplever bättre möjligheter att växa framöver jämfört med riksgenomsnittet. 75 procent av företagen anser att de har goda utsikter att expandera på sikt, vilket är en ökning sedan ifjol då andelen var 69 procent. I figur 9 ser vi att det endast är företagen i Kronobergs län som ser bättre expansionsutsikter. Omkring åtta av tio företag i länet vill växa.

Figur 9 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2019

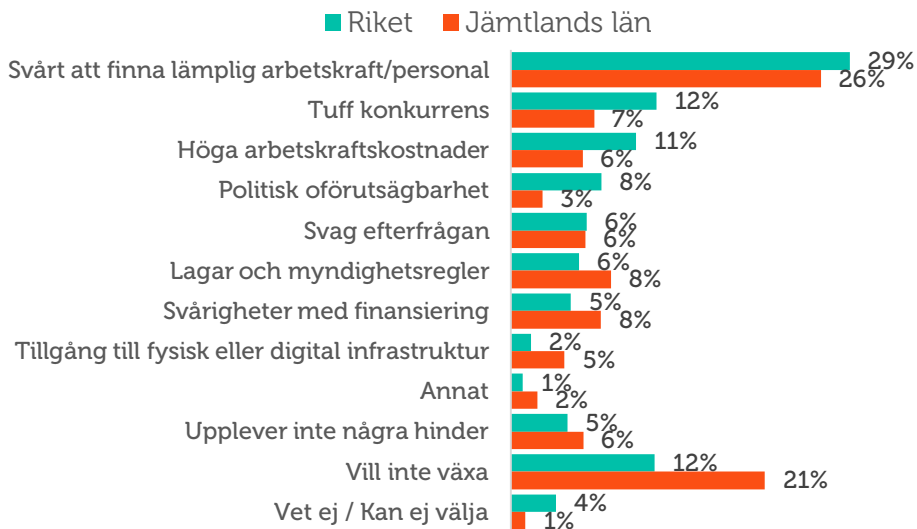
Figur 10 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Jämtlands län och riket 2005-2019

Av Jämtlands småföretag upplever 26 procent svårigheten att hitta lämplig arbetskraft som det största tillväxthindret. Problemen med kompetensbrist och matchning på Jämtlands arbetsmarknad är därmed fortsatt betydande. Detsamma gäller företagen i hela Sverige där 29 procent anger detta som främsta hinder för tillväxt.

Förutom kompetensbristen är lagar och myndighetsregler samt svårighet att få finansiering tillväxthinder i länet. Tillgång till fysisk eller digital infrastruktur anges av en något högre andel än för riksgenomsnittet som ett tillväxthinder.

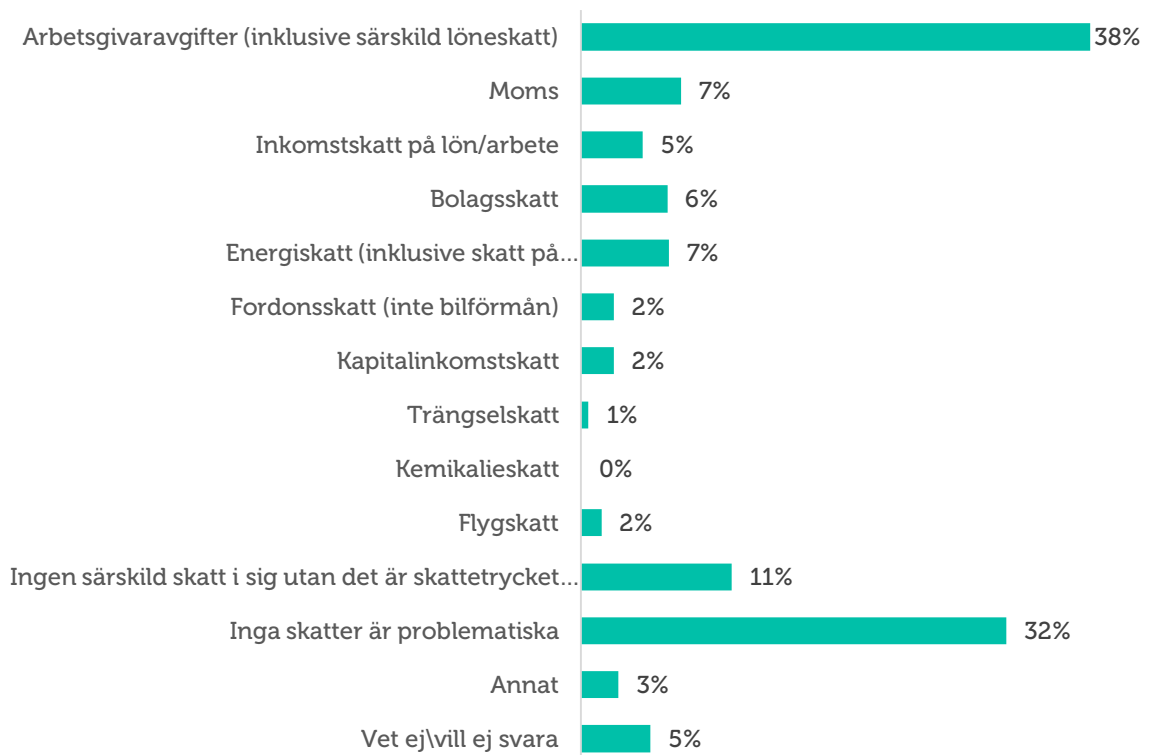
I länet uppger vart femte företag att de inte vill växa, vilket är betydligt högre andel än riksgenomsnittet. Detta kan bero på att andelen företag i avvecklingsfas är något högre än i andra län eller effekter av befolkningsutvecklingen i länet. Om, exempelvis, många företagare börjar närma sig pensionsålder kan det vara naturligt att inte vilja expandera sin verksamhet.

Figur 11 Tillväxthinder enligt företagen i Jämtlands län och i riket 2019 (procent)

Tittar vi specifikt på skatteområdet (Figur 12) ser vi att det fortsatt är arbetsgivaravgifterna som är det mest betydande hindret för att utveckla företaget. Till detta kommer också moms samt energiskatt. Dessa skatter anses dock i mindre grad utgöra ett hinder för tillväxten i företaget. Vart tredje företag anser inte att skatter utgör ett hinder för deras utveckling.

Figur 12 Om det finns skatter som du upplever utgör hinder för er att driva ert företag på önskat sätt, vilka skatter anser ni det i så fall vara?

Slutsatser

Konjunkturen hos Sveriges småföretag med 1–49 anställda har försvagats under det senaste året. Den samlade konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern 2019 sjönk till 61 jämfört med 69 förra året och är därmed långt under det historiska snittet på 76. Det är dessutom en påtagligt svagare konjunktur än vad företagarna förväntade sig förra året. De främsta orsakerna till nedgången jämfört med föregående undersökning är en svagare ökning i företagets orderingång följt av sysselsättning och omsättning. Småföretagen upplever alltså fortsatt en relativt god tillväxt även om konjunkturtoppen har passerats.

I 2019 års mätning är konjunkturindikatorn för länet 69, vilket är en ökning i konjunkturutvecklingen jämfört med i fjol då nettotalet var till 64. Även om utvecklingen varit god i länet under det senaste året blev utfallet i tillväxttakten lägre än vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport (netttotal 103).

De främsta hindren för företagets tillväxt är svårigheterna med att hitta lämplig kompetens, lagar och myndighetsregler samt finansieringssvårigheter. Många företag upplever att det är svårt att hinna med och i Jämtland har omkring fyra av tio företag tackat nej till order under det senaste året. De främsta skälen till varför företagen tackat nej till order är återigen kapacitetsbrist och svårigheterna med att hitta arbetskraft med rätt kompetens.

Oavsett konjunkturläge är förutsägbara villkor som underlättar och stödjer företagande avgörande för Sveriges långsiktiga konkurrenskraft. Småföretagsbarometern 2019 visar att reformer skulle ha stor betydelse, framförallt inom tre områden.

Säkra småföretagens tillgång till kompetens

Småföretagens svårigheter att hitta arbetskraft med rätt kompetens är utbredd och hämmar deras expansionsmöjligheter. Kvaliteten i det svenska utbildningssystemet behöver säkras och bli mer anpassat efter arbetsmarknadens efterfrågan. Detta i kombination med förenklade anställningsregler kan förbättra matchningen mellan arbetssökande och lediga platser.

Sänk kostnaden att anställa och underlätta rekrytering

Många företag upplever att kostnaderna att anställa är för höga. Fler vägar in i arbetslivet behövs för de grupper som idag står utanför arbetsmarknaden. Förenkla regelverket vid nyanställningar och en översyn av lagen om anställningsskydd (LAS).

Öka incitamenten att starta företag

Många svenskar funderar på att starta företag men det är betydligt färre som tar steget fullt ut. En bidragande faktor är att socialförsäkringssystemet är mer anpassat för anställda än för företagare. En översyn av socialförsäkringssystemet behövs för att öka incitamentet att starta företag. Fler skulle sannolikt våga förverkliga sina affärsidéer om balansen mellan risk och avkastning förbättrades.